

ROMAN SIGNER. PROJET POUR UN JARDIN

Roman Signer te gast met twee acties en nieuw werk op maat van het Middelheimmuseum

Van 29 oktober 2016 tot 2 april 2017 kan u kennismaken met het eigenzinnige oeuvre van de Zwitserse kunstenaar Roman Signer, de beeldhouwer die op unieke wijze poëzie, wetenschap en actie in zijn werk verenigt.

'Projet pour un jardin' verbindt het werk dat Roman Signer vroeger en nu i.s.m. het Middelheimmuseum uitvoerde. Maakte die samenwerkingen voordien deel uit van een groepsgebeuren, nu gaat hij solo aan de slag. De kunstenaar verrast met twee acties in en rond het Braempaviljoen. Bovendien maakte hij een nieuw permanent werk op maat van het Middelheimmuseum.

Signer & Middelheim, een sterke combinatie

In het Middelheimmuseum spelen tijd en omgeving een intensere rol dan in een klassiek museum. Veranderend licht, het voorbijgaan van de seizoenen, de dialoog met werken die verderop staan, de verhouding van het landschap versus de kunst die erin staat. Het zijn elementen waarmee alle kunstenaars in het Middelheimmuseum worden geconfronteerd, maar niet iedereen gaat met dit gegeven aan de slag. Bij Roman Signer maken tijd en omgeving de kern van zijn oeuvre uit. In dat opzicht is zijn werk een perfecte *match* met het Middelheimmuseum.

Het werk van Roman Signer 'lezen', kan voor een toevallige bezoeker moeilijk blijken. En zelfs voor kenners van Signers werk is 'Bidon Bleu', dat sinds 2012 deel uitmaakt van de vaste collectie, een atypisch werk. Een werk dat vanwege zijn monumentale karakter niet zo vaak wordt vereenzelvigd met de bekendste elementen uit Signers *body of work*. Deze solotentoonstelling biedt de kans dit werk te kaderen in zijn oeuvre. Het voert hem steeds verder - de ene actie een voorwaartse projectie naar de volgende - in een schijnbaar eindeloos meanderend traject door zowel indrukwekkende natuurlijke landschappen, als herkenbare stedelijke situaties.

Risico en gevaar maken vaak deel uit van Signers acties, maar zijn nooit een doel op zich. Ze zijn wel de reputatie van de kunstenaar gaan bepalen, maar staan een poëtische interpretatie van zijn werk meestal in de weg. De toeschouwer wordt vaak geconfronteerd met zijn verwachtingspatroon van wat hij zinvol vindt of niet.

'Projet pour un jardin' verbindt de internationale carrière van Roman Signer met zijn honkvastheid in Sankt Gallen (Zwitserland), waar hij sinds 1971 woont en werkt." 'Jardin' verwijst naar iets huiselijks, iets persoonlijks, iets vertrouwds. Voor Signer is dat Sankt Gallen en de natuurlijke omgeving die zo alomtegenwoordig is in zijn werk en leven. Anderzijds is het openluchtmuseum een tuin voor vele stadsmensen en tegelijkertijd publiek domein. Dit Antwerpse verhaal verbindt het lokale met het

internationale en maakt via 'zijn' Sankt Gallen een verbinding met alle andere locaties van Signers werk wereldwijd.

Vierde dimensie, twee sporen

'Stop motion: tijd als een opeenvolging van momenten in contrast met de afzonderlijke beleving van steeds één moment'. Geen kunst past meer in het motief dat het Middelheimmuseum in 2016 voor de tijdelijke projecten hanteert als het werk van Roman Signer. Signer is namelijk de beeldhouwer die de dimensie 'tijd' aan de beeldhouwkunst heeft toegevoegd.

Signer werkt steeds volgens dezelfde structuur, in drie fases. Eerst is er de basisvorm, die de potentie om te veranderen al in zich draagt. Elk project houdt een moment van spanning in, een ogenblik waarop de tijd stil lijkt te staan, voor de actie zich voltrekt. Die actie, vaak aangestuurd door de kunstenaar zelf, is de aanzet tot de verandering die ontstaat tijdens het verloop van de actie. Het spoor, het residu van de actie, is het materiële kunstwerk. Signer verkiest het woord 'actie' boven de term 'performance' omdat dat laatste voor hem gelinkt is aan theater. Signer ziet zichzelf niet als acteur, eerder als 'de man die de lonten aansteekt. Die moet doorgaan met wat hij zelf is begonnen.'

Dynamiek en statische momenten, verleden en toekomst: Signer beschouwt hen niet als tegengestelden, maar als aspecten van een en hetzelfde werk. Omdat de fases duidelijk zijn afgebakend en hun volgorde onveranderlijk is, kan het proces ook mentaal herhaald worden en dus ook in onze verbeelding worden waargenomen. Zo dwingt zijn werk de toeschouwer hem te volgen van het fysieke naar het conceptuele.

'Bidon Bleu', de monumentale installatie waarmee Roman Signer in 2012 een permanent kunstwerk realiseerde voor het Middelheimmuseum, is daarvan een mooi voorbeeld. Tijdens de actie (op 26 mei 2012) lanceert de kunstenaar een blauwe bidon, gevuld met water, via een vijftien meter hoge schans in de ruimte. Het vat spat open tegen de achterwand van een betonnen constructie. De actie valt stil, het water verdampt. Wat rest is het spoor: het resultaat van de actie, verstild in de tijd. Het tijdsverloop wordt blijvend aangevuld met 'herinneringen aan de actie, de suggestie aan wat is geweest'. Een tweede spoor is het filmisch verslag dat Signers echtgenote Aleksandra van elke actie maakt.

"Een verandering van zijn, fascineert me van begin tot einde. Zo ontstaat een tijdsculptuur" Roman Signer

Voor 'Projet pour un jardin' bereidt Roman Signer twee nieuwe acties voor. Een daarvan, 'Wer hat Angst für Rot, Gelb und Blau? Ja, ich habe Angst!', brengt hij op de dag van de opening van de tentoonstelling.

Deze actie omvat verfballetjes in de kleuren rood, geel en blauw, telegeleide miniatuurhelikopters en een tafel. De verfballetjes worden, met Signer aan de remote, door de helikopter op een tafel gedropt, waar de verf een blijvend spoor nalaat.

De tijdsculptuur, die herinneringen oproept aan vroegere experimenten zoals 'Kugel mit blauer Farbe' (Shanghai Biënnale 2012), wordt tijdens de tentoonstelling opgesteld in het Braempaviljoen. Daar ziet u ook de filmische weergave van de realisatie van 'Wer hat Angst für Rot, Gelb und Blau? Ja, ich habe Angst!' en een film met eerdere acties van de kunstenaar.

Eveneens in het Braempaviljoen zien we het resultaat van de actie 'Spuren' als tijdelijke installatie. Ook dit werk bevat alle elementen kenmerkend voor het oeuvre van de kunstenaar. In een tapijt van zand zien we de sporen die Signer er, zigzaggend op ski's, doorheen heeft getrokken. Het traject eindigt aan een skicabine. Geen spoor meer van Signer, enkel zijn ski's in de skicabine. En de registratie van de actie, vastgelegd op film.

Meanderen

'Projet pour un jardin' is niet alleen de naam van de tentoonstelling en het boek dat hierover verschijnt, het is ook de titel van een nieuw, permanent werk dat Roman Signer speciaal op maat van het Middelheimmuseum heeft gemaakt. Het werk in staal is vier op acht meter in grondoppervlak en 130 cm hoog. Het lijkt een detail van een doolhof en roept, in bovenaanzicht, herinneringen op aan het zigzaggende silhouet uit 'Spuren' (2016).

In 'Projet pour un jardin' is niet Signer, maar de bezoeker hoofdpersoon in het experiment. Die kan het parcours – waarbij het in bovenaanzicht lijkt of het hoofd van de romp wordt gescheiden – zelf afleggen. Grotere mensen moeten hiervoor wellicht door de knieën gaan. Niet als een lesje in nederigheid – in Signers werk is geen plaats voor macht of dominantie – maar mogelijk een symbolische verwijzing naar 'het hoofd van het lichaam scheiden', het emotionele loskoppelen van het rationele.

In dit nieuwe project begint de tijd te lopen telkens iemand het parcours betreedt. Dat resulteert in een andere vorm van tijdsbeleving: de persoonlijke, fysieke ervaring. In dat opzicht vullen de twee werken uit de collectie, 'Bidon Bleu' en 'Projet pour un jardin', elkaar mooi aan. Met 'Projet pour un jardin' als bindend element tussen 'Bidon Bleu', het park en de solotentoonstelling.

De sculptuur volgens Signer

In het begin van zijn carrière, jaren '70, onderzocht Roman Signer met een bijna wetenschappelijke precisie de visualisatie van natuurverschijnselen. De basiseigenschappen van water, zand en steen, driedimensionaal uitgevoerd. Ook toen al vertaalde hij vuur, vuurpijlen en explosies in vluchtige voorstellingen, of gebruikt hij hun kracht om tafels, stoelen, bedden, houten ballen of blauwe tonnen te vervormen. Verder op zijn lijst van favoriete rekvisieten: plastic lint, verf, klei, papier, houten palen, ski's, een kajak, een scooter, een ventilator... De voorwerpen die hij telkens in andere combinaties gebruikt, ondergaan in de loop der jaren een zorgvuldige selectie.

Met dit beperkt aantal elementen sculpteert Signer een wereld die de toeschouwer blijft verbazen. Zijn oeuvre levert een belangrijke bijdrage aan de traditie van 'Process Art' en hij herschreef eigenhandig de definitie van beeldhouwkunst. Met de concepten 'actie', 'verspreiding in de ruimte' en 'tijd' voegde hij er drie nieuwe dimensies aan toe.

Doorheen zijn oeuvre gaat hij op heel uiteenlopende manier met tijd om: 'Action with a Fuse' (1989) duurt 35 dagen, het slotevenement op Documenta 8 (1987) slechts enkele seconden. In 'Vitesse: 2000 mètres/ seconde' (1992) is er letterlijk sprake van een enorme versnelling. Opeenvolging, gelijktijdigheid, duur, het onmiddellijke, continuïteit, volhouden en ritme: het zijn allemaal manieren om vorm te geven aan zijn beelden.

Modus Operandi

Roman Signer combineert natuurelementen als water, wind, aarde of vuur met eenvoudige *props* als vuurpijlen of ballonnen. Het resultaat is vaak verrassend, absurd en poëtisch. Water is wellicht het meest voorkomende element in Signers werk. De fascinatie voor water heeft hem, opgegroeid aan de oevers van een rivier, nooit meer losgelaten. Het 'meander'patroon van een natuurlijke stroom komt ook in zijn nieuw werk 'Spuren' en 'Projet pour un jardin' voor. Zijn soberheid in materiaalkeuze staat in schril contrast met de fantasierijke uitwerking van zijn projecten. Het levert een dwars oeuvre op dat niet toegeeft aan trends of esthetische verwachtingen.

Hoewel zijn acties niet functioneel zijn, spreekt er uit zijn oeuvre een grote interesse in de realiteit buiten de kunstwereld. Zijn acties, zonder functie maar ook niet zonder gevaar, kunnen bovendien gelezen worden als symbolen of metaforen voor een existentiële vraagstelling: *"Ik moet de confrontatie aangaan met het vergankelijke. Misschien is het omdat ik gevoelig ben voor de tragedie, voor het absurde, voor de zinloosheid en betekenisloosheid die wij als mensen teweegbrengen."* (R.S., Biennale di Venezia, p. 37). Signer zet desalniettemin met kleine dingetjes iets in gang waarover je heel wijd kan nadenken, waaraan iedereen zijn of haar verhaal kan ophangen.

Wie is Roman Signer?

Roman Signer (°1938) woont en werkt in Sankt Gallen, Zwitserland. Zijn werk is al meer dan dertig jaar aanwezig in galerijen en musea in Europa, Noord-Amerika en Azië en werd geselecteerd voor prestigieuze kunsevenementen als de Biënnale van Venetië, Documenta 8 te Kassel en Skulptur Projekte Münster. In de afgelopen veertig jaar maakte hij deel uit van honderden solo- en groepsprojecten, waaronder Documenta 8, Skulptur Projekte Münster en het Zwitserse Paviljoen van de 48ste Biënnale van Venetië. Zijn werk is opgenomen in belangrijke collecties (alleen al Kunsthaus Zug heeft meer dan negentig werken in zijn bezit) van Tasmanië tot Mexico. Ook voor de openbare ruimte – vooral in Zwitserland – maakte hij verschillende werken, zoals 'Tirsch' (2008, Appenzell), 'Koffer' en 'Drei Farbkanonen' in Zürich (beiden 2007). Hoewel zijn werk wereldwijd wordt getoond, heeft hij een bijzondere band met het Kunstmuseum St.Gallen. Daar, in zijn achtertuin, bevindt zich een aanzienlijk deel van zijn oeuvre.